JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

JÁN MAZÁK

20 päivänä lokakuuta 2009 [1]

1. Tässä asiassa Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle EY 234 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 [2] 12 artiklan sekä Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY [3] tulkinnasta.

2. Kysymykset on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain yhtäältä Nimco Hassan Ibrahim, joka on kolmannen maan kansalainen ja avioliitossa aikaisemmin Yhdistyneessä kuningaskunnassa työskennelleen Tanskan kansalaisen kanssa ja jolla on koulua käyviä lapsia, jotka ovat Tanskan kansalaisia, ja toisaalta London Borough of Harrow (jäljempänä Borough) ja jossa on kyse siitä, onko Ibrahimilla oikeus sosiaaliseen asuntoon (housing assistance) Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Ibrahim ja hänen lapsensa eivät ole itsenäisesti toimeentulevia, vaan he ovat riippuvaisia Yhdistyneen kuningaskunnan sosiaalihuollosta. Secretary of State for the Home Department (jäljempänä Secretary of State) on asiassa väliintulijana. Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön mukaan Ibrahimilla ei ole oikeutta sosiaaliseen asuntoon, jos hänellä ei ole yhteisön oikeuden nojalla oikeutta oleskella kyseisessä jäsenvaltiossa. Court of Appeal kysyy muun muassa, onko Ibrahimilla ja hänen lapsillaan oleskeluoikeus direktiivin 2004/38 tai asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, ja jos on, onko heillä oltava riittävät varat, jotteivät he muodostu rasitteeksi Yhdistyneen kuningaskunnan sosiaalihuoltojärjestelmälle aikomansa oleskelun aikana, ja kattava sairausvakuutusturva tässä jäsenvaltiossa.

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.
2 – EYVL L 257, s. 2.
3 – EUVL L 158, s. 77.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön lainsäädäntö*

3. Asetuksen N:o 1612/68 10 artiklassa säädettiin ennen sen kumoamista direktiivillä 2004/38 seuraavaa:

”1. Seuraavilla henkilöillä on kansalaisuudesta riippumatta oltava oikeus tulla asumaan sellaisen työntekijän luokse, joka on jäsenvaltion kansalainen ja työssä toisen jäsenvaltion alueella

a) hänen aviopuolisonsa sekä heidän jälkeläisensä, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia;

b) työntekijän ja hänen aviopuolisonsa sukulainen ylenevässä polvessa, jos hän on työntekijän huollettava.

2. Jäsenvaltioiden on helpotettava sellaisten perheenjäsenten muuttoa, joita ei ole mainittu 1 kohdassa mutta jotka ovat työntekijän huollettavia tai jotka asuvat lähtömaassa työntekijän taloudessa.

3. Sovellettaessa 1 ja 2 kohtaa työntekijällä on voitava olla perheensä käyttöön asunto, joka täyttää ne vaatimukset, joita pidetään normaaleina sen alueen kotimaisten työntekijöiden asumisessa, jossa työntekijä on työssä; tällä säännöksellä ei kuitenkaan saa saattaa kotimaisia työntekijöitä ja työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, eriarvoiseen asemaan.”

4. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion kansalainen on tai on ollut työssä toisen jäsenvaltion alueella, on hänen lapsillaan, jos he asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa, oikeus osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla.

Jäsenvaltioiden on tuettava toimenpiteitä, joilla pyritään turvaamaan näille lapsille parhaat mahdolliset edellytykset osallistua tähän opetukseen.”

5. Direktiivin 2004/38 12 artiklan, jonka otsikkona on ”Perheenjäsenten oleskeluoikeuden säilyminen unionin kansalaisen kuoltua tai poistuttua jäsenvaltiosta”, 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisen poistuessa vastaanottavan jäsenvaltion alueelta tai kuollessa hänen lapsensa tai lasten tosiasiallisena huoltajana toimiva vanhempi eivät, kansalaisuudestaan riippumatta, menetä oleskeluoikeuttaan ennen lasten opintojen päättymistä, jos lapset oleskelevat vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja ovat kirjoilla oppilaitoksessa opiskellakseen siellä.”

6. Direktiivin 2004/38 14 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisella ja hänen perheenjäsenillään on 7, 12 ja 13 artiklassa säädetty oleskeluoikeus sikäli kuin he täyttävät näissä artikloissa säädetyt edellytykset.”

B *Kansallinen lainsäädäntö*

7. Euroopan talousalueelta peräisin olevasta maahanmuutosta vuonna 2006 annetun asetuksen (Immigration (European Economic Area) Regulations 2006, jäljempänä vuoden 2006 asetus) 6 §:n 1 momentin mukaan ”edellytykset täyttävällä henkilöllä”, jolla on oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa, tarkoitetaan henkilöä, joka on ETA:n kansalainen ja on Yhdistyneessä kuningaskunnassa työnhakijana, työntekijänä, itsenäisenä ammatinharjoittajana, itsenäisesti toimeentulevana henkilönä tai opiskelijana. Vuoden 2006 asetuksen 19 §:n 3 momentin a kohdan mukaan henkilö, joka on saanut luvan tulla Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tai saanut oikeuden oleskella siellä kyseisen asetuksen nojalla, voidaan poistaa Yhdistyneestä kuningaskunnasta, jos hänellä ei ole tai ei ole enää oleskeluoikeutta kyseisen asetuksen nojalla.

8. Vuoden 1996 asuntolain (Housing Act 1996) sekä sosiaalisten asuntojen jaosta ja asunnottomien oikeudesta sosiaaliseen asuntoon vuonna 2006 annetun asetuksen (Allocation of Housing and Homelessness (Eligibility) Regulations 2006) mukaan Ibrahimilla ei ole oikeutta sosiaaliseen asuntoon, jos hänellä ei ole oikeutta oleskella kyseisessä jäsenvaltiossa yhteisön oikeuden nojalla.

II Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

9. Ibrahim on kolmannen maan kansalainen. Hän on naimisissa Tanskan kansalaisen, johon viitataan jäljempänä kirjaimella Y, kanssa,

mutta he ovat asumuserossa. Y saapui Yhdistyneeseen kuningaskuntaan vuonna 2002 ja työskenteli siellä lokakuusta 2002 toukokuuhun 2003. Y sai työkyvyttömyyskorvausta kesäkuusta 2003 maaliskuuhun 2004, mutta sen maksaminen päättyi, kun hänet todettiin työkykyiseksi tämän ajanjakson lopussa. Y lähti Yhdistyneestä kuningaskunnasta pian tämän jälkeen ja palasi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan joulukuussa 2006. Työskentelyn lopettamisen ja sinne lähtemisen välisenä ajanjaksona Y lakkasi olemasta vuoden 2006 asetuksen 6 §:ssä tarkoitettu ”edellytykset täyttävä henkilö”. Palattuaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan joulukuussa 2006 Y ei saanut takaisin ”edellytykset täyttävän henkilön” asemaa, joka antaa oleskeluoikeuden Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön nojalla.

10. Ibrahim tuli maahanmuuttoviranomaisten luvalla Yhdistyneeseen kuningaskuntaan helmikuussa 2003 voidakseen olla yhdessä miehensä kanssa. Heillä on neljä lasta, jotka ovat kaikki Tanskan kansalaisia. He olivat lokakuussa 2007 iältään 1–9-vuotiaita. Kolme vanhinta lasta saapui Yhdistyneeseen kuningaskuntaan äitinsä kanssa helmikuussa 2003. Neljäs lapsi syntyi Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Kaksi vanhinta lasta aloittivat koulunkäynnin valtion koulussa pian sen jälkeen, kun he olivat saapuneet Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, ja he käyvät koulua edelleen.

11. Sen jälkeen, kun Ibrahimin puoliso oli poistunut Yhdistyneestä kuningaskunnasta vuonna 2004, Ibrahim otti hänestä asumuseron. Hän ei ollut eikä ole edelleenkään itsenäisesti toimeentuleva. Hän ei käy työssä, ja hänen peruselatuksensa ja asumiskulunsa ovat täysin sosiaalietuuksien varassa. Hänellä ei ole kattavaa sairausvakuutusta, ja hän on riippuvainen Yhdistyneen kuningaskunnan julkisesta terveydenhoitojärjestelmästä (National Health Service).

12. Ibrahim haki Borough'lta tammikuussa 2007 asunnottomuuden perusteella sosiaalista asuntoa itselleen ja lapsilleen. Borough katsoi 1.2.2007 päivätyssä päätöksessä, ettei Ibrahimilla ole oikeutta sosiaaliseen asuntoon, koska hän tai hänen miehensä ei käyttänyt yhteisön oikeuteen perustuvaa oikeutta oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Borough'n asuntoasioista vastaava tarkastaja tutki 1.2.2007 tehdystä Borough'n päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ja piti päätöksen voimassa 29.3.2007 päivätyllä kirjeellä samoin perusteluin. Oikaisuvaatimuksen käsittelyhetkellä Y ei ollut työssä vaan eli ja elää edelleen valtion myöntämillä etuuksilla.

13. Ibrahim haki Borough'n päätökseen muutosta Clerkenwell and Shoreditch County Courtilta, joka hyväksyi muutoksenhaun 18.10.2007. County Court katsoi muun muassa, että Ibrahimin kahdella vanhimmalla lapsella, jotka olivat koulussa, oli oleskeluoikeus asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, jotta he voisivat viedä koulutuksensa päätökseen, ja että Ibrahimilla oli siten heidän tosiasiallisena huoltajanaan johdettu oleske-

luoikeus. Kyseinen tuomioistuin katsoi myös, että heidän oikeutensa oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli riippumaton itsenäistä toimeentuloa koskevasta kysymyksestä.

14. Borough valitti County Courtin tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Borough katsoo, että direktiivi 2004/38 on ainoa perusta edellytyksille, joilla säännellään Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskeluoikeuksia jäsenvaltioissa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Borough piti selvänä, ettei Ibrahimilla ja hänen lapsillaan ole oleskeluoikeuksia Yhdistyneessä kuningaskunnassa etenkään direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdan nojalla, koska Y ei ollut enää työntekijänä Yhdistyneessä kuningaskunnassa lähtiessään sieltä vuonna 2004. Direktiivillä 2004/38 on muutettu asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa, ja muutos vaikuttaa myös tähän artiklaan perustuvaan asiassa Baumbast ja R [4] annettuun tuomioon. Borough'n mukaan asetuksen N:o 1612/68 12 artikla oli perustana työntekijän lapsen oikeudelle päästä koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, mutta asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan, joka oli tämän asetuksen mukaisten oleskeluoikeuksien perustana, kumoamisen jälkeen kyseisen asetuksen 12 artiklan mukaiselle oikeudelle päästä koulutukseen on nyt direktiivillä 2004/38 muutetut edellytykset. Joka tapauksessa on niin, että kun unionin kansalainen on poistunut vastaanottavasta jäsenvaltiosta, minkä tahansa perheenjäsenillä säilyneen oleskeluoikeuden on itse oltava riippuvainen heidän itsenäisestä toimeentulostaan. Itsenäistä toimeentuloa koskeva periaate ja suhteellisuusperiaate ovat yhteisön oikeuden keskeisiä periaatteita, joilla tasapainotetaan kansalaisen ja valtion tarpeet. Itsenäistä toimeentuloa ei edellytetä siirtotyöläiseltä eikä hänen perheeltään, mutta se on edellytyksenä kaikille muille oleskeluoikeuden muodoille, kuten muun muassa direktiivin 2004/38 7 artiklassa tehdään selväksi. Asiassa Baumbast ja R Baumbastin perhe oli itsenäisesti toimeentuleva, ja vaikka yhteisöjen tuomioistuin ei nimenomaisesti nojautunut tähän perustellessaan vastauksensa ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen, toisin kuin kolmanteen kysymykseen, nuo olivat kyseisen asian tosiseikat, ja olisi lähtökohtaisesti virheellistä johtaa siitä mitään sellaista laajempaa periaatetta, joka voisi tukea Ibrahimin vaatimusta, kun otetaan huomioon, ettei hän ole itsenäisesti toimeentuleva.

15. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Ibrahim väittää, että hänellä on oikeus jäädä Yhdistyneeseen kuningaskuntaan asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, kun sitä sovelletaan yhdessä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Baumbast ja R antaman tuomion kanssa. Ibrahim myöntää, ettei hän saa apua direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdasta, koska siinä katsotaan olevan aukko Y:hyn liittyvien erityisten tosiseikkojen vuoksi: Y ei ollut enää työntekijä, jolla olisi ollut oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kun hän poistui maasta (eikä hän saanut uutta oleskeluoikeutta palattuaan). Ibrahim kuitenkin väittää, että kuten

4 – Asia C-413/99, Baumbast ja R, tuomio 17.9.2002 (Kok., s. I-7091).

yhteisöjen tuomioistuin katsoi asioissa Echternach ja Moritz [5] sekä Baumbast ja R [6] antamissaan tuomioissa, hänellä on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtuva implisiittinen oleskeluoikeus. On siis merkityksetöntä, että asetuksen N:o 1612/68 10 ja 11 artikla on kumottu direktiivillä 2004/38, koska asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa nimenomaan ei ole kumottu. Asia on näin varsinkin, kun Ibrahimin lasten oikeudet koulutukseen Yhdistyneessä kuningaskunnassa ovat jo syntyneet, vaikka Y lopetti työskentelyn Yhdistyneessä kuningaskunnassa keväällä 2004, jopa ennen kuin direktiivi 2004/38 annettiin 29.4.2004. Itsenäisen toimeentulon edellytystä ei ole sellaisen unionin kansalaisen osalta, joka työskentelee vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Itsenäisen toimeentulon edellytystä ei mainittu myöskään vastauksissa, jotka yhteisöjen tuomioistuin antoi ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen asiassa Baumbast ja R. Tätä korostaa se, että yhteisöjen tuomioistuin ei katsonut tarpeelliseksi vastata kolmannen kysymyksen loppuosaan (ks. asia Baumbast ja R, tuomion 95 kohta).

16. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan nyt käsiteltävän asian tosiasiallinen tilanne on hyvin erilainen kuin yhdistetyissä asioissa Echternach ja Moritz sekä asiassa Baumbast ja R annettujen tuomioiden taustalla olleissa neljässä tapauksessa. Ensin mainitussa tuomiossa opiskelijalapset olivat itse aikuisia. He olivat viettäneet suurimman osan elämästään vastaanottavissa valtioissa. Jälkimmäisessä tuomiossa Baumbastin perhe asui edelleen kodissaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja perheen todettiin olevan itsenäisesti toimeentuleva. Asiassa Baumbast ja R siirtotyöläinen työskenteli edelleen Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja siis selvästi säilytti oleskeluoikeutensa, ja ainoana ongelmana oli se, että hän oli eronnut aviopuolisostaan. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, onko asiassa Baumbast ja R annetun tuomion mukaisesti kyseessä implisiittinen oleskeluoikeus pelkästään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla vai tämän asetuksen sekä 10 että 12 artiklan nojalla. Koska asetuksen N:o 1612/68 10 artikla on kumottu ja korvattu direktiivin 2004/38 7 artiklalla, ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle ei ole selvää, ovatko asiassa Baumbast ja R annetun tuomion perustelut kaikilta osin voimassa, ja voidaan väittää, että nykyään perustelujen lähteenä on oltava asetuksen N:o 1612/68 12 artikla tulkittuna yhdessä direktiivin 2004/38 kanssa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että asiassa Baumbast ja R esitettyihin ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen vastattiin viittaamatta itsenäistä toimeentuloa koskevaan periaatteeseen. Vastaukset kuitenkin annettiin sillä perusteella, että Baumbastin perhe oli itsenäisesti toimeentuleva. Direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdan nimenomaisena edellytyksenä ei näytä olevan itsenäinen toimeentulo, vaikka tämä periaate mainitaan nimenomaisesti kuolemaa koskevassa 12 artiklan 2 kohdassa. Työntekijän tapausta lukuun ottamatta on kuitenkin olemassa yleinen itsenäistä toimeentuloa koskeva periaate.

17. Tässä tilanteessa Court of Appeal esitti 21.4.2008 päivätyllä päätöksellä yhteisöjen

5 – Yhdistetyt asiat 389/87 ja 390/87, Echternach ja Moritz, tuomio 15.3.1989 (Kok., s. 723).

6 – Mainittu alaviitteessä 4.

tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Onko tilanteessa, jossa

– puoliso, joka ei ole unionin kansalainen, ja hänen lapsensa, jotka ovat unionin kansalaisia, tulivat unionin kansalaisen mukana Yhdistyneeseen kuningaskuntaan

– unionin kansalainen oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa työntekijänä

– tämän jälkeen unionin kansalainen lopetti työskentelyn ja poistui sittemmin Yhdistyneestä kuningaskunnasta

– unionin kansalainen, puoliso, joka ei ole unionin kansalainen, ja lapset eivät ole itsenäisesti toimeentulevia, vaan he ovat riippuvaisia Yhdistyneen kuningaskunnan sosiaalihuollosta ja

– lapset aloittivat peruskoulutuksen Yhdistyneessä kuningaskunnassa hieman maahan saapumisensa jälkeen, kun unionin kansalainen oli työntekijä:

1) puolisolla ja lapsilla oleskeluoikeus Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain, jos he täyttävät – – direktiivissä 2004/38 asetetut edellytykset

vai

2) a) onko heillä oleskeluoikeus [asetuksen N:o 1612/68] 12 artiklan nojalla, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut, ilman että heidän on täytettävä – – direktiivissä 2004/38 asetetut edellytykset,

ja

b) jos näin on, onko heillä oltava riittävät varat niin, että he eivät aikomansa oleskelun aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja onko heillä oltava kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tilanne erilainen nyt käsiteltävän kaltaisessa tilanteessa, jossa lapset aloittivat peruskoulutuksen ja työntekijä, joka on unionin kansalainen, lopetti työskentelyn ennen kuin – – direktiivi 2004/38 oli pantava täytäntöön jäsenvaltioissa?”

III Oikeudenkäyntimenettely yhteisöjen tuomioistuimessa

18. Ibrahim, Yhdistynyt kuningaskunta, Irlanti, Italian tasavalta, komissio ja EFTAn

valvontaviranomainen esittivät kirjallisia huomautuksia. Istunto pidettiin 2.9.2009, ja siinä huomautuksia esittivät Borough, Ibrahim, Yhdistynyt kuningaskunta, Tanskan kuningaskunta, Irlanti, komissio ja EFTAn valvontaviranomainen.

IV Oikeudellinen arviointi

19. Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä oleva asia koskee Ibrahimin oikeutta sosiaaliseen asuntoon kansallisen lainsäädännön nojalla. Koska kansallisen oikeuden mukaan tällaisen asunnon saamisen edellytyksenä on muun muassa se, että Ibrahimilla on oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa, yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyissä kysymyksissä on keskeistä se, onko hänellä ja hänen lapsillaan oikeus oleskella kyseisessä jäsenvaltiossa yhteisön oikeuden nojalla ja jos on, millä edellytyksillä. [7]

20. Mielestäni on asianmukaista tutkia ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kolme kysymystä yhdessä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi epäilevänsä, annetaanko asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa ja yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Baumbast ja R antamassa tuomiossa, [8] kun direktiivi 2004/38 otetaan huomioon, työskentelyn lopettaneen työntekijän lapsille [9] oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa saattaakseen päätökseen koulutuksen, joka on alkanut melko äskettäin, ja onko heillä tällainen oikeus itsenäisen toimeentulon puuttumisesta ja siitä riippumatta, kuinka kauan työntekijä on oleskellut työntekijänä vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

21. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä asiakirjoista ilmenee, että Y työskenteli Yhdistyneessä kuningaskunnassa lokakuusta 2002 toukokuuhun 2003 ja sai siellä työkyvyttömyyskorvausta kesäkuusta 2003 maaliskuuhun 2004. Y:llä näyttää siis olleen EY 39 artiklassa tarkoitettu työntekijän asema. Vaikka Y työskenteli Yhdistyneessä kuningaskunnassa melko lyhyen aikaa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole kyseenalaistanut hänen asemaansa yhteisön työntekijänä asian kannalta merkityksellisenä ajanjaksona. Lisäksi on niin, että koska Y näyttää tehneen Yhdistyneessä kuningaskunnassa todellista ja aitoa työtä, vaikkakin melko lyhyen aikaa, yhteisöjen tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ei ilmene, että Y tai hänen puolisonsa olisivat yrittäneet käyttää yhteisön oikeussääntöjä väärin tai vedota niihin vilpillisesti, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava. [10]

7 – Ennakkoratkaisupyynnön esittämispäivänä 21.4.2008 näyttää siltä, ettei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Ibrahimilla ollut oikeutta oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa muulla kuin ehkä yhteisön oikeuden perusteella. Borough'n ja Yhdistyneen kuningaskunnan asiamies ilmoitti 2.9.2009 pidetyssä istunnossa, että Ibrahimin oikeusasema on saattanut tällä välin muuttua, koska hänen aviomiehensä on aloittanut uudelleen työskentelyn Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole muuttanut tai peruuttanut ennakkoratkaisupyyntöään, mielestäni on tarpeen jatkaa asian käsittelyä niiden tosiseikkojen pohjalta, jotka ennakkoratkaisupyynnössä on esitetty.

8 – Mainittu edellä alaviitteessä 4.

9 – Ja heidän tosiasialliselle huoltajalleen.

10 – Ks. asia C-212/97, Centros, tuomio 9.3.1999 (Kok., s. I-1459, 24 ja 25 kohta) ja yhdistetyt asiat C-151/04 ja C-152/04, Nadin ja Nadin Lux, tuomio 15.12.2005 (Kok., s. I-11203, 45–48 kohta).

22. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyn asiakirja-aineiston perusteella on selvää, että ajanjaksona, jonka Y oli työntekijä, Ibrahim ja kolme heidän lapsistaan tulivat asumaan Y:n luokse Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Kaksi lapsista aloitti maahan saavuttuaan valtion koulun, jota he käyvät edelleen. Katson ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien seikkojen valossa, että unionin kansalaisen lapsilla, jotka tulevat asumaan vastaanottavaan jäsenvaltioon, kun heidän vanhemmallaan oli yhteisön työntekijän asema, on selvä oikeus jatkaa koulutustaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla; tällaisen oikeuden vaikutus tosiasiallisesti poistettaisiin, jos he menettäisivät oikeutensa oleskella kyseisessä jäsenvaltiossa sen takia, että heidän isänsä myöhemmin lakkasi olemasta yhteisön työntekijä. Mielestäni tällaisen oikeuden menetys ei saa tukea yhteisön lainsäädännöstä eikä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä. Koulutukseen pääsyä ja koulutuksen saamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa koskevan oikeuden tehokkaan vaikutuksen tai tehokkuuden varmistamiseksi kyseessä olevilla lapsilla on oleskeluoikeus suoraan asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla.

23. Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Baumbast ja R antamassaan tuomiossa, että jotta yhteisön työntekijän perheellä on parhaat mahdolliset edellytykset integroitua vastaanottavaan jäsenvaltioon, on välttämätöntä, kuten asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa nimenomaisesti säädetään, että yhteisön työntekijän lapsella on mahdollisuus käydä koulua ja opiskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa siten, että hän voi viedä koulunkäyntinsä ja opintonsa menestyksekkäästi päätökseen. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi Baumbastin tapauksen erityisten olosuhteiden osalta, että jos unionin kansalaisen, joka kyseisen asian selvien tosiseikkojen mukaan ei enää ollut merkityksellisenä ajankohtana yhteisön oikeudessa tarkoitettu työntekijä, [11] lasta estettäisiin jatkamasta koulunkäyntiään vastaanottavassa jäsenvaltiossa kieltäytymällä myöntämästä lapselle lupaa jäädä tähän valtioon, unionin kansalainen voisi tästä syystä luopua käyttämästä EY 39 artiklassa määrättyjä oikeuksiaan vapaaseen liikkuvuuteen, ja näin rajoitettaisiin EY:n perustamissopimuksessa tällä tavoin taatun vapauden tosiasiallista käyttämistä. [12]

24. Mielestäni asiassa Baumbast ja R annetun tuomion perusteella siis on selvää, että Baumbastin lapsilla oli oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa pelkästään itse asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, jotta he voivat jatkaa siellä peruskoulutustaan, koska he saivat tällaisen oikeuden tultuaan asumaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan silloin, kun Baumbast käytti oleskeluoikeuksia siirtotyöläisenä. Baumbastin lasten oleskeluoikeus koulutuksen jatkamiseksi säilyi siitä huolimatta, ettei tämä enää ollut yhteisön työntekijä.

11 – Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin korosti asiassa Baumbast ja R (mainittu edellä alaviitteessä 4) antamansa tuomion 54 kohdassa, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetään jäsenvaltion sellaisen kansalaisen, *joka on tai on ollut työssä* toisen jäsenvaltion alueella, lasten oikeudesta osallistua koulutukseen (kursivointi tässä). Ks. myös edellä alaviitteessä 5 mainitut yhdistetyt asiat Echternach ja Moritz, tuomion 21 kohta. Moritzin isä ei ollut enää työntekijä vastaanottavassa jäsenvaltiossa, koska hän oli palannut lähtöjäsenvaltioon. Ks. myös asia 42/87, komissio v. Belgia, tuomio 27.9.1988 (Kok., s. 5445), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kuolleen siirtotyöläisen lapsilla säilyy oikeus yhdenvertaiseen kohteluun. Ks. direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohta.

12 – Ks. tuomion 50–52 kohta (mainittu edellä alaviitteessä 4).

25. Asiassa Baumbast ja R annetusta tuomiosta ei ilmene mitenkään, että yhteisöjen tuomioistuin olisi perustanut Baumbastin lapsilla säilyneen oleskeluoikeuden asetuksen N:o 1612/68 sekä 10 artiklaan (joka on nyt kumottu direktiivillä 2004/38) että sen 12 artiklaan.

26. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin viittasikin asiassa Baumbast ja R antamansa tuomion 58–62 kohdassa asetuksen N:o 1612/68 molempiin kyseisiin artikloihin, on selvää, että viittaus tehtiin R:n tapaukseen liittyneiden erityisten olosuhteiden yhteydessä. R:n lapset olivat yhteisön työntekijän perheenjäseniä, mutta he eivät asuneet vakituisesti tämän työntekijän luona. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että sellaisen työntekijän, joka on jäsenvaltion kansalainen ja työssä toisen jäsenvaltion alueella, perheenjäsenillä on oleskeluoikeus ja oikeus osallistua koulutukseen asetuksen N:o 1612/68 10 ja 12 artiklan nojalla. [13] Yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin jatkoi, että kun asetuksen N:o 1612/68 10 artiklassa säädetään, että siirtotyöläisen perheenjäsenellä on oikeus tulla asumaan työntekijän luokse, siinä ei edellytetä, että kyseinen perheenjäsen asuisi vakituisesti työntekijän luona. [14]

27. Korostan tässä yhteydessä, että asiassa Baumbast ja R annetun tuomion tuomiolauselman 1 kohta, joka koskee sekä Baumbastin että R:n lasten oleskeluoikeutta, perustuu pelkästään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan.

28. Huomautan myös siitä, että – kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Gaal antamassaan tuomiossa [15] – asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa ei viitata tämän asetuksen 10 artiklaan. Asiassa Gaal kansallisen tuomioistuimen tarkoituksena oli selvittää, rajoittuuko asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan käsite ”lapsi” alle 21-vuotiaisiin tai huollettavana oleviin lapsiin, kuten on asia kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa ja 11 artiklassa (jotka on nyt kumottu). Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltamisen rajoittaminen iän tai vanhempien huollettavana olemisen perusteella olisi vastoin tämän säännöksen kirjainta ja henkeä. [16]

29. Työntekijän tai entisen työntekijän lapsille asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa annettujen oikeuksien edellytyksenä on siis se, että lapset tulevat asumaan vastaanottavaan jäsenvaltioon silloin, kun heidän vanhempansa käyttää oleskeluoikeuksiaan siirtotyöläisenä tässä jäsenvaltiossa. [17] Tässä tilanteessa on niin, että jos asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetyt muut edellytykset täyt-

13 – Ks. tuomion 58 kohta (mainittu edellä alaviitteessä 4).
14 – Ks. tuomion 62 kohta.
15 – Asia C-7/94, Gaal, tuomio 4.5.1995 (Kok., s. I-1031, 23 kohta).
16 – Ks. tuomion 25 kohta.
17 – Ks. asia 197/86, Brown, tuomio 21.6.1988 (Kok., s. 3205, Kok. Ep. IX, s. 495, 30 kohta) ja edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Gaal, tuomion 27 kohta.

tyvät, oikeusperustalla, jonka nojalla kyseessä oleva lapsi tuli asumaan vastaanottavaan jäsenvaltioon, [18] ja sillä, onko kyseinen oikeusperusta edelleen sovellettavissa, ei ole enää merkitystä. [19]

30. Väite, jonka mukaan direktiivi 2004/38 on voimaan tultuaan ainoa lähde unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksille oleskella jäsenvaltioiden alueella, on mielestäni hylättävä.

31. Yhteisön lainsäätäjä ei direktiivin 2004/38 antaessaan kumonnut asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa, vaikka tämän asetuksen 10 ja 11 artikla kumottiin nimenomaisesti 30.4.2006 alkaen. [20] Siksi näyttää siltä, että yhteisön lainsäätäjän selvänä tarkoituksena oli säilyttää työntekijöiden tai entisten työntekijöiden lasten koulutukseen pääsyä ja koulutuksen saamista koskevat oikeudet, joista säädetään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa, sellaisena kuin sitä on tulkittu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

32. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa, sellaisena kuin sitä on tulkittu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, ja direktiivissä 2004/38 annettujen oleskeluoikeuksien välillä ei mielestäni missään tapauksessa ole mitään sellaista olennaista yhteensoveltumattomuutta tai ristiriitaa, jonka takia yhteisöjen tuomioistuimen olisi nyt annettava asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta uusi rajoittavampi tulkinta. Kun yhteisön lainsäätäjä hyväksyi muun muassa direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdan, [21] se ei rajoittanut tai muuttanut asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan, joka koskee nimenomaisesti työntekijöiden tai entisten työntekijöiden lapsia, soveltamisalaa, vaan se vahvisti [22]

18 – Se voi olla esim. asetuksen N:o 1612/68 10 artikla (nyt kumottu).

19 – Julkisasiamies Kokott totesi asiassa C-302/02, Effing Laurin, 25.5.2004 antamassaan ratkaisuehdotuksessa (tuomio 20.1.2005, Kok., s. I-553), että ”koska myös entisten siirtotyöläisten lapset saavat etuuksia asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, keskeistä ei ole se, onko siirtotyöläinen hetkellä, jona lapsi vetoaa säännökseen, vielä vastaanottavassa valtiossa tai onko hän työntekijä. Myöskään 10 artiklan edellytysten ei enää tarvitse täyttyä. Tässä säännöksessä määritellään, mitkä henkilöt saavat asua vastaanottavassa valtiossa työntekijän perheenjäsenten ominaisuudessa. Siinä edellytetään erityisesti, että heidän on oltava työntekijän huollettavia. *Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaiset oikeudet liittyvät kuitenkin vain siihen, että tällainen tilanne on joskus ollut olemassa. Nykyhetkellä ne ovat tästä riippumattomia. Tämän vuoksi riittää, että lapsi asui vanhempiensa taikka vanhempansa kanssa jäsenvaltiossa aikana, jolloin ainakin toinen vanhemmista asui siellä työntekijänä*” (kursivointi tässä). Ks. 58 kohta, sisäiset lainaukset on jätetty tästä pois.

20 – Ks. direktiivin 2004/38 38 artikla.

21 – Tässä säännöksessä säädetään nimenomaisesti, että unionin kansalaisen kuollessa tai poistuessa vastaanottavan jäsenvaltion alueelta hänen lapsensa tai lasten tosiasiallisena huoltajana toimiva vanhempi eivät, kansalaisuudestaan riippumatta, menetä oleskeluoikeuttaan ennen lasten opintojen päättymistä, jos lapset oleskelevat vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja ovat kirjoilla oppilaitoksessa opiskellakseen siellä. Huomautan, että ennakkoratkaisupyynnön perusteella direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohtaa ei voida soveltaa Ibrahimin tapauksen erityisiin olosuhteisiin.

22 – Heillä säilyy oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

muiden unionin kansalaisten lasten oikeutta jatkaa koulutustaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa [23] tietyissä olosuhteissa.

33. Ibrahimin lasten koulunkäynnin pituus Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei mielestäni ole kyseessä olevien olosuhteiden valossa merkityksellinen seikka, kun arvioidaan heidän oikeuttaan jatkaa koulutustaan ja heidän tästä seuraavaa oikeuttaan oleskella siellä. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa ei säädetä mistään oppilaitoksessa kirjoilla olemisen vähimmäisaikaa koskevista edellytyksistä. Lisäksi kaikki tällaiset implisiittiset edellytykset olisivat mielestäni vastoin yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, koska yhteisöjen tuomioistuin on esimerkiksi asiassa Gaal, [24] asiassa Baumbast ja R, [25] asiassa di Leo [26] ja yhdistetyissä asioissa Echternach ja Moritz [27] antamissaan tuomioissa tulkinnut asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa laajasti eikä suppeasti. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi asiassa Eind [28] antamassaan tuomiossa vahvistanut vakiintuneen oikeuskäytäntönsä siten, että liikkuvuutta ja oleskelua koskevaa johdettua yhteisön oikeutta ei voida tulkita suppeasti. Katson, että jos unionin kansalaisen, joka on entinen yhteisön työntekijä, lapsia tosiasiallisesti estettäisiin jatkamasta koulutustaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa sillä perusteella, että he eivät olleet käyneet koulua siellä tiettyä vähimmäisaikaa, [29] kyseiselle kansalaiselle saatettaisiin tehdä vähemmän houkuttelevaksi käyttää EY 39 artiklassa määrättyjä oikeuksia vapaaseen liikkuvuuteen ja siten luotaisiin este tämän vapauden tosiasialliselle käyttämiselle. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Baumbast ja R [30] antamansa tuomion 54 kohdassa käyttämiä sanoja lainatakseni katson, että tällaisten edellytysten asettaminen olisi vastoin paitsi asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan sanamuotoa myös kyseisen artiklan tarkoitusta ja todellakin vastoin EY 39 artiklaa.

34. Koska Ibrahimin lapsilla [31] on oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa osallistuakseen siellä peruskoulutukseen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, tätä säännöstä on asiassa Baumbast ja R annetun tuomion [32] valossa tulkittava siten, että lasten tosiasiallisena huoltajana oleva vanhempi saa säännöksen nojalla kansalaisuudestaan riippumatta oleskella heidän kanssaan mainitun oikeuden käyttämisen helpottamiseksi. [33]

23 – Tällainen tulkinta saa mielestäni tukea direktiivin 2004/38 johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen sanamuodosta. Vaikka tässä perustelukappaleessa viitataan tarpeeseen kodifioida ja tarkistaa olemassa olevat yhteisön säädökset, jotka koskevat erikseen työntekijöitä, ammattitoimintaa harjoittavia henkilöitä sekä opiskelijoita ja muita työmarkkinoiden ulkopuolella olevia henkilöitä, saman perustelukappaleen perusteella on selvää, että kyseisen direktiivin selkeänä tarkoituksena oli yksinkertaistaa ja tehostaa, eikä heikentää, unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun. Saman tarkoituksen mukaisesti yhteisöjen tuomioistuin korosti hiljattain asiassa C-127/08, Metock ym., 25.7.2008 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-6241), että unionin kansalaiset eivät voi direktiivin 2004/38 perusteella saada vähemmän oikeuksia kuin he saivat niiden johdetun oikeuden säädösten perusteella, joita muutettiin tai jotka kumottiin tällä direktiivillä (ks. tuomion 59 kohta).

24 – Mainittu edellä alaviitteessä 15.

25 – Mainittu edellä alaviitteessä 4.

26 – Asia C-308/89, di Leo, tuomio 13.11.1990 (Kok., s. I-4185, Kok. Ep. X, s. 607).

27 – Mainittu edellä alaviitteessä 5.

28 – Asia C-291/05, Eind, tuomio 11.12.2007 (Kok., s. I-10719, 43 kohta).

29 – Tästä ei ole vielä säädetty.

30 – Mainittu edellä alaviitteessä 4.

31 – Nämä lapset tulivat asumaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan silloin, kun heidän isänsä käytti oleskeluoikeuksia siirtotyöläisenä siellä.

32 – Ks. tuomion 75 kohta (mainittu edellä alaviitteessä 4).

33 – Siten vanhemman, joka on tosiasiallinen huoltaja, on voitava oleskella lapsensa kanssa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, koska tämä on välttämätön seuraus asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan perustuvista lapsen oikeuksista. Ks. analogisesti asia C-200/02, Zhu ja Chen, tuomio 19.10.2004 (Kok., s. I-9925, 45 kohta).

35. Vanhemmat, jotka ovat lasten, joilla on oikeuksia asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, tosiasiallisia huoltajia, ovat itse asiassa melko hatarassa asemassa, koska heillä ei ole mitään oleskeluoikeutta suoraan kyseisen säännöksen nojalla. Tällaisilla henkilöillä on kuitenkin kyseisten lasten tosiasiallisina huoltajina selviä mutta välillisiä oleskeluoikeuksia asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, sellaisena kuin sitä on tulkittu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, heidän lapsilleen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa annettujen oikeuksien täyden tehokkuuden varmistamiseksi. [34]

36. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kuitenkin kysynyt, edellyttääkö Ibrahimin ja hänen lastensa oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa sitä, että heillä on riittävät varat niin, etteivät he aikomansa oleskelun aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

37. Yhteisön lainsäädännöstä tai yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei mielestäni voida löytää minkäänlaista tukea sille, että ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian olosuhteissa voitaisiin edellyttää itsenäistä toimeentuloa tai sairausvakuutusturvaa.

38. Oikeus oleskella jäsenvaltioiden alueella annetaan EY 18 artiklan 1 kohdassa suoraan jokaiselle unionin kansalaiselle.

39. Tähän oikeuteen voidaan kuitenkin soveltaa perustamissopimuksessa määrättyjä ja sen täytäntöön panemiseksi annetuissa toimissa säädettyjä rajoituksia ja edellytyksiä. [35] Tässä yhteydessä yhteisön lainsäätäjä on nimenomaisesti säätänyt tietyille unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen tietyissä olosuhteissa vaatimuksen sairausvakuutusturvasta kaikkien riskien varalta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja vaatimuksen riittävistä varoista, jotteivät nämä oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle. [36]

40. On kuitenkin syytä huomata esimerkiksi se, ettei tällaista vaatimusta ole säädetty

34 – Tällaisen oleskeluoikeuden antaminen tosiasialliselle huoltajalle on tarpeen sen varmistamiseksi, että kunnioitetaan perusoikeutta perhe-elämään. Ks. ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 8 artikla.

35 – Ks. tästä edellä alaviitteessä 28 mainittu asia Eind, tuomion 28 kohta.

36 – Ks. mm. direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan b alakohta, 7 artiklan 1 kohdan c alakohta, 7 artiklan 1 kohdan d alakohta ja 7 artiklan 2 kohta. Ks. aikaisemmin oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annettu neuvoston direktiivi 90/364/ETY (EYVL L 180, s. 26), ammattitoimintansa lopettaneiden työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annettu neuvoston direktiivi 90/365/ETY (EYVL L 180, s. 28) ja opiskelijoiden oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annettu neuvoston direktiivi 90/366/ETY (EYVL L 180, s. 30). Ks. myös edellä alaviitteessä 33 mainitussa asiassa Zhu ja Chen annettu tuomio, jonka mukaan EY 18 artiklalla ja direktiivillä 90/364 myönnetään jäsenvaltion kansalaiselle, joka on alaikäinen lapsi ja jolla on asianmukainen sairausvakuutus ja joka on sellaisen vanhemman huollettavana, joka itse on yhteisön ulkopuolisen valtion kansalainen ja jolla on riittävästi tuloja ja varoja, jotta ensin mainitusta henkilöstä ei aiheudu rasitusta vastaanottavan jäsenvaltion julkiselle taloudelle, oikeus oleskella toistaiseksi vastaanottavan jäsenvaltion alueella. Kyseisenlaisessa tilanteessa vanhemmalla, joka tosiasiallisesti huolehtii mainitusta kansalaisesta, on saman määräyksen ja saman säädöksen nojalla oikeus oleskella hänen kanssaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

unionin kansalaisille, jotka ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia vastaanottavassa jäsenvaltiossa, tai perheenjäsenille, jotka tulevat heidän mukanaan tai seuraavat heitä sinne myöhemmin. [37]

41. Koska yhteisön lainsäätäjä on nimenomaisesti päättänyt tietyissä tapauksissa rajoittaa tiettyjen unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskeluoikeuksia säätämällä itsenäistä toimeentuloa ja sairausvakuutusturvaa koskevasta vaatimuksesta, mielestäni tällaisten edellytysten tai vaatimusten puuttuminen muiden unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä osalta merkitsee selvää yhteisön lainsäätäjän valintaa jättää säätämättä niistä. [38] Siksi unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskeluoikeuteen ei mielestäni sovelleta itsenäistä toimeentuloa ja sairausvakuutusturvaa koskevia edellytyksiä tai rajoituksia, ellei yhteisön lainsäätäjä ole niistä nimenomaisesti säätänyt.

42. Lisäksi on niin, että vaikka voi olla mahdollista todeta, että yhteisön oikeudessa on yleisesti ottaen tehty ero yhtäältä unionin kansalaisten, jotka ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia, ja heidän perheenjäsentensä ja toisaalta niiden, jotka eivät ole ”taloudellisesti aktiivisia”, välillä oleskeluoikeuksien sekä itsenäistä toimeentuloa ja sairausvakuutusturvaa koskevan kysymyksen osalta, [39] kannattaa korostaa sitä, ettei kyseinen erottelu ole ehdoton [40] eikä myöskään pysyvä. [41]

43. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa, joka on pysynyt muuttumattomana direktiivin 2004/38 antamisesta huolimatta, ei selvästikään säädetä siinä tarkoitettujen oikeudensaajien osalta minkäänlaisesta itsenäistä toimeentuloa koskevasta edellytyksestä tai sairausvakuutusturvaa koskevasta vaatimuksesta.

44. Yhteisöjen tuomioistuin nimittäin katsoi yhdistetyissä asioissa Echternach ja Moritz antamassaan tuomiossa, että asetuksessa N:o 1612/68 tarkoitetun yhteisön työntekijän lapsen asema merkitsee, että tällaisten lasten on voitava saada opintotukea valtiolta, jotta heille voitaisiin tehdä mahdolliseksi integroitua vastaanottavan maan yhteiskuntaan. Tätä vaatimusta sovelletaan sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun henkilöt, jotka

37 – Ks. esim. direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan a alakohta, 7 artiklan 1 kohdan d alakohta ja 7 artiklan 2 kohta. Ks. erityisesti direktiivin 2004/38 14 artiklan 4 kohta. Direktiivin 2004/38 antamista edeltävältä ajalta ks. esim. jäsenvaltioiden työntekijöiden ja heidän perheidensä liikkumista ja oleskelua yhteisön alueella koskevien rajoitusten poistamisesta 15.10.1968 annetun neuvoston direktiivin 68/360/ETY (EYVL L 257, s. 13) 4 artikla, jossa säädettiin, että jäsenvaltioiden on myönnettävä alueellaan oleskeluoikeus työntekijöille ja heidän perheenjäsenilleen. Direktiivi 68/360 kumottiin direktiivillä 2004/38.

38 – Vrt. esim. direktiivin 2004/38 12 artiklan 2 kohta ja 12 artiklan 3 kohta.

39 – Ks. edellä alaviitteessä 28 mainittu asia Eind, tuomion 28–30 kohta.

40 – Ks. esim. direktiivin 2004/38 14 artiklan 3 kohta.

41 – Ks. direktiivin 2004/38 16 artikla, jossa säädetään mm., että unionin kansalaisiin, jotka ovat saaneet pysyvän oleskeluoikeuden, ei sovelleta direktiivin III luvussa säädettyjä edellytyksiä.

kuuluvat yhteisön oikeuden kyseessä olevien säännösten ja määräysten soveltamisalaan, ovat opiskelijoita, jotka tulivat vastaanottavaan maahan jo ennen sitä ikää, jona heidän oli mentävä kouluun. [42]

45. Yhteisöjen tuomioistuin ei siis asettanut asiassa yhdistetyissä asioissa Echternach ja Moritz antamassaan tuomiossa mitään tiettyjä taloudellisia vaatimuksia asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa myönnettyjen oikeuksien saajille, vaan katsoi, että opiskelijoiden koulutus- ja elatuskustannusten kattamiseksi myönnettyä tukea on pidettävä sosiaalisena etuna, johon yhteisön työntekijöiden (ja entisten työntekijöiden) lapsilla on oikeus niillä samoilla edellytyksillä, joita sovelletaan vastaanottavan maan omiin kansalaisiin. [43]

46. Itsenäistä toimeentuloa tai sairausvakuutusturvaa koskevaa vaatimusta ei voida johtaa myöskään asiassa Baumbast ja R annetusta tuomiosta.

47. Yhteisöjen tuomioistuin ei asettanut tällaisia edellytyksiä katsoessaan kyseisen tuomion tuomiolauselman 1 kohdassa, että entisen yhteisön työntekijän lapsilla oli oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa osallistuakseen siellä peruskoulutukseen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti, tai katsoessaan mainitun tuomiolauselman 2 kohdassa, että näiden lasten tosiasiallisena huoltajana oleva vanhempi saa kansalaisuudestaan riippumatta oleskella heidän kanssaan mainitun oikeuden käyttämisen helpottamiseksi. [44] Baumbastin lasten ja heidän tosiasiallisen huoltajansa oleskeluoikeutta koskevan kysymyksen osalta yhteisöjen tuomioistuin ei mielestäni pitänyt tärkeänä sitä, että Baumbastin perheellä näytti sattumalta olevan varoja ja sairausvakuutus.

48. Itsenäistä toimeentuloa ja sairausvakuutusturvaa koskeva kysymys liittyi mainitussa asiassa vain Baumbastin oleskeluoikeuteen [45] ja koski ennen kaikkea sitä, voiko Euroopan unionin kansalainen, jolla ei enää ole oleskeluoikeutta vastaanottavassa jäsenvaltiossa siirtotyöläisenä, saada siellä oleskeluoikeuden Euroopan unionin kansalaisena suoraan EY 18 artiklan 1 kohdan nojalla. [46]

42 – Ks. tuomion 35 kohta (mainittu edellä alaviitteessä 5).

43 – Ibid., tuomion 36 kohta. Asiassa di Leo (mainittu edellä alaviitteessä 26) antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että asetuksen N:o 1612/68 12 artikla ei koske ainoastaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa tapahtuvaa opiskelua. Tässä säännöksessä mainitut lapset on siis opintotuen osalta rinnastettava jäsenvaltion kansalaisiin sekä silloin, kun opiskelu sijoittuu vastaanottavan valtion, että silloin, kun se sijoittuu valtioon, jonka kansalaisia lapset ovat. Ks. myös asia 9/74, Casagrande, tuomio 3.7.1974 (Kok., s. 773, Kok. Ep. II, s. 341) ja asia 68/74, Alaimo, tuomio 29.1.1975 (Kok., s. 109).

44 – Tällaisiin tekijöihin ei viitattu tuomion 47–63 tai 68–75 kohdassa. Näissä kohdissa yhteisöjen tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen.

45 – Eikä hänen lastensa ja puolisonsa oikeuteen oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

46 – Yhteisöjen tuomioistuin totesi Baumbastin osalta, että jäsenvaltioiden perustellut intressit voivat vaikuttaa unionin kansalaisten oleskeluoikeuden käyttämiseen. Siten EY 18 artiklan 1 kohdan ja erityisesti direktiivin 90/364 1 artiklan mukaan oleskeluoikeuden saaneista ei tule aiheutua ”kohtuutonta” rasitusta vastaanottavan jäsenvaltion julkiselle taloudelle. Ks. tuomion 86–90 kohta (mainittu edellä alaviitteessä 4).

V Ratkaisuehdotus

49. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Court of Appealin (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Euroopan unionin kansalaisen lapsilla, jotka ovat tulleet asumaan jäsenvaltioon silloin, kun heidän vanhempansa on käyttänyt oikeuksiaan oleskella siirtotyöläisenä kyseisessä jäsenvaltiossa, on työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 nojalla oikeus oleskella siellä osallistuakseen siellä peruskoulutukseen.

Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa on tämän asian olosuhteissa tulkittava siten, että siinä annetaan vanhemmalle, joka on näiden lasten tosiasiallinen huoltaja, hänen kansalaisuudestaan riippumatta oikeus oleskella heidän kanssaan mainitun oikeuden käyttämisen helpottamiseksi. Sillä, että vanhempi, joka on unionin kansalainen, ei enää ole siirtotyöläinen vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja on sittemmin lähtenyt tästä jäsenvaltiosta, sekä sillä, että lapset ja heidän tosiasiallinen huoltajansa eivät ole itsenäisesti toimeentulevia ja ovat riippuvaisia vastaanottavan jäsenvaltion sosiaali-huollosta, ja sillä, kuinka kauan lapset ovat olleet kirjoilla peruskoulutusta antavassa oppilaitoksessa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ei ole asian kannalta merkitystä.